

„Alkotóművész és bűvárkodó tudós ember”

Foerk Ernő (1868–1934) születésének 150. évfordulójára emlékezünk

► Foerk Ernő építész neve mára összeforrott a szegedi dóm építéstörténetével, valamint a hazai műemlékvédelemmel. A művész azonban nemcsak az építőművészet területén jeleskedett, élete hajnalán számos alkalommal hivatkoztak rá a *Magyar Iparművészet* hasábjain, és jelentek meg iparművészeti munkái a folyóirat illusztrációiként, köztük textiltervek¹, ex librisek, lámpák, bútorteretek, akár egész enteriőrök.

Zománcdíszítéses, sodronnyal szegélyezett aranyozott ezüst melltű magyaros motívummal. Terv: Foerk Ernő, kivitelezés: Hibján Samu / Enamel ornamented, cloisonné-lined, gilded silver brooch with Hungarian motif. Design by Ernő Foerk, execution by Samu Hibján 1898 körül (Iparművészeti Múzeum, Üveggyűjtemény, Budapest)

Eozinmázás, kézi festéssel készült kerámia bútorteretek az Országház miniszterelnöki dolgozószobájának berendezéséhez. Terv: Foerk Ernő, kivitelezés: Marchenke Vilmos / Eosine-glazed, hand-painted ceramics furniture mountings for the cabinet office of the Prime Minister in the Hungarian Parliament Building. Design by Ernő Foerk, execution by Vilmos Marchenke 1899 (Iparművészeti Múzeum, Kerámia- és Üveggyűjtemény, Budapest)

A Temesváron született művész 1868. február 3-án látta meg a napvilágot Förk Károly Gusztáv nyomdajelölt fia gusztávjaként.² Az Országos Magyar Királyi Ipar-

Fotó: Áment Gellért / Iparművészeti Múzeum, Budapest

Fotó: Friedrich Krisztina / Iparművészeti Múzeum

**Foerk Ernő (Papa jelzéssel) a Steindl Imre (jobb szélén kalapban) vezette gyulafehérvári műemléki felmérés közben /
Ernő Foerk (marked as 'Papa') during a survey of monuments at Gyulafehérvár (now Alba Iulia, Romania) led by Imre Steindl (right, in hat)**
archív fotó (Magyar Építészeti Múzeum és Műemlékvédelmi Dokumentációs Központ – MÉM Fotótára, Budapest)

művészeti Iskola díszítő szobrászat szakosztályán kezdte meg tanulmányait, azonban a képzés ideje alatt inkább az építészethez és az iparművészetéhez vonzódott, így tanulmányai befejeztével 1888-ban Pucher József építészeti irodájában helyezkedett el. 1889-ben

királyi ösztöndíjjal a bécsi Képzőművészeti Akadémián Friedrich von Schmidt növendéke lett, ahol háromszor is akadémiai díjat nyert terveivel. Egész pályáját és művészi szemléletét meghatározták a képzéshez hozzátartozó nyári tanulmányutak, amelyek

Foerk Ernő: A szegedi Fogadalmi templom cibóriumos főoltárának alternatív terve / Ernő Foerk: Alternative design for the ciborium-covered main altar of the Votive Church, Szeged
1924 (Magyar Építészeti Múzeum és Műemlékvédelmi Dokumentációs Központ – MÉM, Budapest)

során a mester néhány tanítványával bejárta Közép-Európa legszebb műemlékeit felmérési rajzokat készítve, melyek később a *Wiener Baubütte* önképzőköri albumában jelentek meg.³ Bécsből hazatérve 1892-ben Steindl Imre irodájában vehetett részt az Ország-ház belső terveinek kidolgozásában, bútorainak és csillárjainak tervét ma is őrzi a Magyar Építészeti Múzeum. Itt ismerkedett meg Sándy Gyulával – akkoriban a kőfaragómunkák rajzain dolgozott –, akivel számos díjazott pályaterv mellett olyan épületeket tervezett, mint a *breznóbányai és nagykőrösi templomtoronyok* átalakítása (1900), a *zágrábi postapalota*,⁴ vagy a *diósszentpáli Tüköry-kastély* (1904).

Az 1890-es évektől tanársegédként dolgozott Steindl mellett a Királyi József Műegyetemen, 1898-tól pedig a Magyar Királyi Állami Felső Építő Ipariskolában tanított építési alaktant és építészettörténetet nyugdíjba vonulásáig. 1910-től a hallgatók műemléki felméréseit irányította, melyek kilenc kötetben jelentek meg 1912 és 1930 között. Sándy Gyula így ír ezekről az évekről: „[...] a 10 órai szünperc alatt a jelenlevő tanárok valamennyije rendszerint Foerk szobájában gyűlt össze, ahol társalgás közben gyönyörködünk Foerk precíz szép rajzaiban és derűs vig kedélyében.”⁶

Az építész 1905-től Petrovác Gyulával, a Kalocsai egyházmegye főépítészével számos templomot tervezett vagy újjított fel, többek között Tompán és Kalocsán. 1911-ben Glattfelder Gyula csanádi püspök bízta meg a *temesvári szeminárium* és a *Szent Imre-internátus* épületének tervezésével és kivitelezésével. Ekkoriban bízta meg a szegedi templomépítő bizottság is a *Fogadalmi templom* Schulek Frigyes által készített terveinek átdolgozásával, a dóm építési munkálatai 1913-ban kezdődtek meg, de az első világháború kitörése miatt félbemaradt építkezés csak a háború befejeztével indulhatott meg újra.⁷ A hosszú szünet-

nek köszönhető azonban, hogy a keresztelőkápolnát a templom apszisa mögötti terület helyett az akkor előkerült Dömötör-toronyban alakították ki, ezzel új funkciót adva a műemléknek. A Fogadalmi templom, amely megépülte után a Szeged–csanádi egyházmegye székhelye lett, nemcsak Foerk Ernő életművének fő alkotása, hanem a két világháború közötti Magyarország szimbóluma is.

Az építésznek a hazai műemlékvédelemben betöltött szerepe is jelentős, hiszen 1911-től a Műemlékek Országos Bizottságának rendes tagjaként, 1921-től igazgatósági tagjaként működött, ezalatt készített felmérési rajzokat a gödöllői kastélykápolnához és az aquincumi római kori vízvezeték maradványaihoz.

A művész szobrászat iránti érdeklődése építészként

sem hagyott alább, részt vett az Erzsébet-emlékmű pályázatán, s tervei alapján készültek Zala György Andrassy Gyula- és Tisza István-szobrainak alapzatai is.

Foerk Ernőt szerénység jellemezte nemcsak az életben, de munkájában is, nem fektette pénzét bérházakba és más vállalkozásokba, villát sem épített magának, inkább bérlakásokban lakott a fővárosban, később pedig Óbudán élt családjával. Élete során számos társadalmi elismerésben részesült: 1907-ben elnyerte a Ferenc József-rend lovagkeresztjét, 1931-ben a Corvin-koszorút, s I. Ferenc Józsefnek is bemutatták.⁸

Az Iparművészeti Múzeum gyűjteményeiben számos Foerk által tervezett műtárggyal találkozhatunk, elsősorban az Országház miniszterelnöki dolgozó-

**Dolgozószoba
berendezése
az 1900. évi párizsi
világkiállításon.
Bútorterv: Foerk Ernő /
Study interior at the
Paris World Fair of
1900. Furniture design
by Ernő Foerk
1900, archív fotó
(Iparművészeti
Múzeum, Adattár
– fotógyűjtemény,
Budapest)**

szobájának berendezéséhez készült eozinmázás bútorveretekkel⁹, melyeket Marchenke Vilmos készített el, sőt az 1900. évi párizsi világkiállításon is szerepelt dolgozószoza tervével. 1898-ban Lyka Károly is megemlékezett iparművészeti terveiről, amelyek már akkor az Iparművészeti Társulat gyűjteményét gazdagították.

Foerk Ernő így jellemezte szemléletét: „Két lény lakozik bennem, az egyik az alkotó művész, a másik a bűvárkodó tudós ember. Mindkettő viaskodik bennem, s nem tudom, melyik erősebb. Rajongásig szeretem a művészetemet – nem is szeretnék más lenni, mint építész –, viszont a tudomány felé vezető hajlam, mely nyilván apai örökség, kecsgettető színen állítja elem a csendes kutató munkát.”¹⁰

BALDAVÁRI ESZTER
művészettörténész-muzeológus,
Magyar Építészeti Múzeum és Műemlékvédelmi
Dokumentációs Központ

Jegyzetek

1. Sztéryny József (szerk.): *Mintalapok iparosok és ipariskolák számára. Szövő- és nőipar*. Magyar Iparművészeti Társulat, Budapest, 1897, IV. füzet, 48. lap.
2. Gerle János – Kovács Attila – Makovecz Imre: *A századforduló magyar építészete*. Szépirodalmi, Budapest, 1990, 51.
3. Hadik András – Pusztai László: *Foerk Ernő (1868–1934) építészi emlékkiállítás*. Az O.M.F. Magyar Építészeti Múzeumának katalógusa. Országos Műemléki Felügyelőség, Budapest, 1984, 12.
4. Bodó Péter: Sándy Gyula (1868–1953), a pártázatok mestere. In: Rozsnyai József (szerk.): *Építőművészek Ybl és Lechner korában*. Terc, Budapest, 2015, 264.
5. Ma Daruvár/Daruvar (Horvátország).
6. Hadik András (közread. és bev.): Foerk Ernőről és a Magyar Építészeti Múzeumban lévő dokumentumanyagáról. In: *Lapis Angularis II. Források a Magyar Építészeti Múzeum gyűjteményéből*. OMVH, Magyar Építészeti Múzeum, Budapest, 1998, 13–20.
7. Zombori István: A Fogadalmi templomtól a püspöki székesegyházig. In: uő (szerk.): *A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve. Történeti tanulmányok. Studia Historica 8*. Móra Ferenc Múzeum, Szeged, 2005, 407–441.
8. Baldavári Eszter: *A szegedi dóm építéstörténete*. Az állandó kiállítás szövegeiből, 2015.
9. Szilágyi András – Horányi Éva (szerk.): *Szeccszíó. A 20. század hajnala*. I–II. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1996. /Az európai iparművészet stíluskorszakai./
10. Sándy Gyula: Hogyan lettem és hogyan voltam én templom-építő, -tervező és művezető építész? In: *Lapis*

**Foerk Ernő: Dohányzókészlet terve – szivartartó, hamutálca, gyertyatartó /
Ernő Foerk: Smoke set (cigar rest, ashtray, candlestick) design**
Magyar Építészeti Múzeum és Műemlékvédelmi Dokumentációs Központ
– MÉM, Budapest

Angularis VI. Források a Magyar Építészeti Múzeum gyűjteményéből. Magyar Építészeti Múzeum, Budapest, 2005.